

de Dragul Artei

Ghid de lucru pentru învățători

Ateliere de teatru *Kamishibai*

Autori:

Iulia Iordan, educator muzeal, Asociația *De dragul artei*

Angelica Mihăilescu, cercetător, Institutul de Științe ale Educației

Acest ghid de lucru se adresează învățătorilor, dar și altor persoane care doresc să pună în practică ateliere *Kamishibai*: educatori, profesori sau părinți.

Materialul de față a fost realizat pe baza activităților derulate în școli din București și Județul Ilfov, în cadrul proiectului *Kamishibai* – la povești să spunem “HAI!”, realizat de către Asociația *De dragul artei* în perioada octombrie-noiembrie 2013.

Echipa proiectului:

Raluca Bem Neamu, manager de proiect, Asociația *De dragul artei*

Iulia Jordan, co-autor al ghidului, coordonator al atelierelor de povești, Asociația *De dragul artei*

Ramona Guran, coordonator al atelierelor de ilustrație, Asociația *De dragul artei*

Angela Mihăilescu, co-autor al ghidului și consultant științific, Institutul de Științe ale Educației

Asociația *De dragul artei* le mulțumește tuturor celor implicați în buna desfășurare a proiectului, atât a atelierelor, cât și a realizării acestui ghid:

Copiilor din clasele pregătitoare A și B, ale Școlii Vasile Alecsandri din București, clasele a IV-a B și C ale Școlii generale “Alexandru Vlahuță” din București și clasele a IV-a A și B ale Școlii nr.1 din Mogoșoaia, județul Ilfov.

Le mulțumim, de asemenea, doamnelor învățătoare:

Luiza Ionescu, Școala generală “Vasile Alecsandri” (București),

Ioana Ionescu, Școala generală “Vasile Alecsandri” (București),

Oana Chivu, Școala generală “Alexandru Vlahuță” (București),

Monica Pătru, Școala generală “Alexandru Vlahuță” (București)

Georgica Badea, Școala generală nr. 1 din Mogoșoaia (județul Ilfov)

Mariana Mirea, Școala generală nr. 1 din Mogoșoaia (județul Ilfov)

Mulțumiri speciale celor care au facilitat prezentarea poveștilor create de copii în cadrul unui eveniment public:

Biblioteca Metropolitană din București prin

Dna **Marilena Chiriță**

Dna **Gabriela Toma**

și

Adriana Moca, actriță

Mihai Balabaș, muzician

Acest ghid a fost realizat cu sprijinul financiar al **Administrației Fondului Cultural Român**.

Proiect cultural finanțat de

de Dragul Artei

Asociația De dragul artei

www.dedragulartei.ro

Telefon: 0745 495 404

E-mail: office@dedragulartei.ro

Cuprins

A.	Ce este teatrul de tip Kamishibai ?	4
B.	Ce reprezintă teatrul de tip Kamishibai pentru școală?	4
C.	De ce să fie utilizat Kamishibai -ul?	5
D.	Realizarea Kamishibai -ului la clasă: etape, descriere, sugestii	5
I.	Introducere	5
II.	Realizarea poveștii	5
1.	Discuție introductivă	5
2.	Anunțarea temei	6
3.	Tehnici de scriere a unei povești inventate de copii	7
4.	Cum trebuie să fie povestea	6
5.	Etapele scrierii poveștii	8
6.	Structura unei povești	9
III.	Realizarea ilustrațiilor	9
1.	Introducere	9
2.	Etapele realizării ilustrațiilor	9
Definitivarea <i>story-board</i> -ului	9	
Distribuirea sarcinilor	9	
Schița	10	
Colorarea desenelor	10	
Finisarea ilustrațiilor	10	
IV.	Interpretarea	
Poziția	11	
Interpretarea propriu-zisă	11	
E.	Care sunt comportamentele dezirabile ale profesorului?	12
F.	Sugestii generale de lucru la clasă	12
G.	Este Kamishibai -ul doar o activitate extrașcolară sau o pot evalua sistematic?	13
H.	Bibliografie	15

Ce este teatrul de tip *Kamishibai*?

Kamishibai, teatrul japonez de hârtie, este o formă de a spune povești copiilor, în care povestitorul se folosește de un set de ilustrații care sunt introduse și derulate într-o scenă mică de lemn. Aceasta metodă de povestire își are originea în templele budiste japoneze din secolul al XII-lea, când calugării foloseau ilustrații pentru a prezenta povești cu conținut moral copiilor sau unei audiențe analfabete. *Kamishibai* -ul a supraviețuit secolelor, iar din anul 1920 a rămas în forma pe care o cunoaștem astăzi. Acum, *Kamishibai*-ul se bucură din nou de popularitate și este utilizat în spectacole stradale, în grădinițe, școlile și bibliotecile din Japonia, dar și din Statele Unite, Noua Zeelandă sau Europa. Astfel, este promovată o educație multiculturală, prin care se facilitează accesul copiilor în domeniul literaturii, artelor plastice, muzicii și teatrului.

Odată cu deschiderea educației spre metode interactive și creative și datorită potențialului formativ și interdisciplinar pe care îl are, *Kamishibai* -ul a început să fie folosit pentru a spune poveștile create și ilustrate chiar de către copii. Micii creatori sunt stimulați emoțional și intelectual să asculte activ, să participe la dialog într-un grup, să creeze o poveste, să illustreze imagini prin diverse tehnici (imprimare, desen și pictură, colaj), să povestească și să dramatizeze. Astfel, copiii organizează elementele artistice într-un demers creativ și apoi prezintă rezultatul celorlalți sub forma unui spectacol de teatru.

Ce reprezintă teatrul *Kamishibai* pentru școală?

Kamishibai-ul poate fi utilizat în ciclul preșcolar, primar și secundar pentru copii cu vârsta cuprinsă între 4 și 16 ani. Această modalitate de a povesti sprijină formarea competențelor cheie.

Kamishibai-ul oferă o multitudine de aplicații didactice prin care pot fi dezvoltate competențele de comunicare orală și scrisă (tehnicele de povestire orală, modalități de redactare a unui text, exersarea rolului de ascultător; interacțiunea cu colegii; negocierea și asumarea unor sarcini de lucru în grup), precum și valențele atitudinale (motivația pentru lectură, dorința de a crea ceva, perseverența de a duce la bun sfârșit o sarcină etc.). Din perspectivă educativă, utilizarea *Kamishibai*-ul oferă un context propice pentru

abordarea integratoare a domeniilor de competențe cheie recomandate în documentele oficiale actuale.

Un exemplu

Atelierul de povești – *Kamishibai* este considerat o experiență de inovare educativă, prin urmare constituie obiectul unor activități extrașcolare ale centrului școlar San Juan de la Cadena de Pamplona din 2002. Activitatea face parte din oferta școlii, fiind adresată elevilor din clasa a V-a (învățământ primar), și i se alocă o oră pe săptămână. Elevii care doresc să participe la atelier elaborează sau adaptează un *Kamishibai* adresat copiilor de 4-7 ani. Ei lucrează în echipe de 2 sau 3 persoane și interpretează povestea în fața elevilor școlii. Colectivul de profesori care se ocupă de ateliere apreciază că ating o multitudine de obiective educative, care diferă în funcție de etapele de derulare a activității și de rolurile care le revin elevilor (realizatori sau spectatori). Competențele cheie sunt luate în considerare explicit din 2006, potrivit noii legislații spaniole din domeniul educației. Din perspectiva profesorilor din școală, Atelierul *Kamishibai* permite integrarea mai multor domenii de competențe, cum ar fi: *competențele de comunicare în limbă maternă și în limbi străine, competențele digitale; competențele civice și sociale; competențele culturale și artistice; ”a învăța să înveți”; inițiativă și autonomie personală* (vezi Carmen Almada Jimenez, *Taller de Kamishibai. Desarrollo de las competencias básicas*, 2012).

De ce să fie utilizat *Kamishibai*-ul?

Una dintre preocupările profesorului care predă în învățământul primar este să-i ajute pe copii să scrie și să citească, ceea ce reprezintă doar o parte din competențele de comunicare în limba maternă. În documentele educative, el are principalele repere pentru acest drum, pe care toți cei implicați în educație încearcă să-l transforme într-un program de formare de calitate. În prezent, dezvoltarea integratoare a competențelor reprezintă contextul în care ar trebui să se înscrie orice activitate didactică, din stadiul ei de proiectare până la evaluare. În ceea ce privește utilizarea teatrului *Kamishibai*, simplitatea narațiunii precum și derularea sa lineară îi ajută pe elevi să-și creeze propriile povestiri, recuperând cu această ocazie întâmplări povestite în familie, subiecte transmise din generație în generație copiilor, în comunitatea respectivă. Asumarea rolului de ascultător este stimulată nu doar prin subiectul prezentat, ci și prin modalitatea de adevare a ilustrației la temă. Experiențele privind utilizarea *Kamishibai* poate însemna un câștig incontestabil al copilului privind interesul său față de lectura de plăcere.

Realizarea *Kamishibai*-ului la clasă: etape, descriere, sugestii

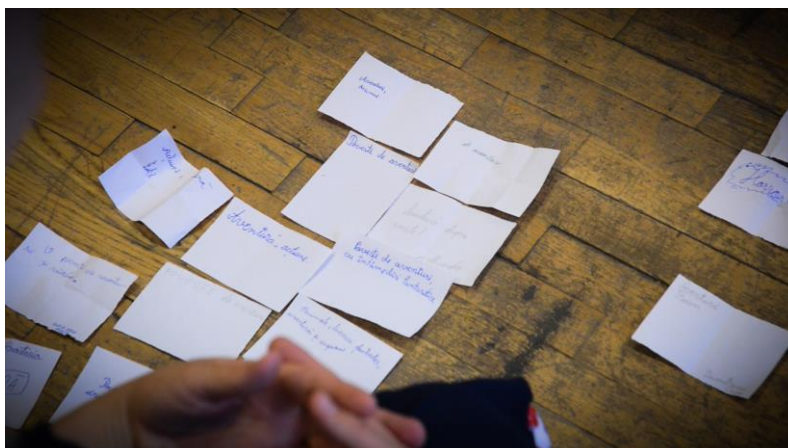
I. Introducere

Copiii vor fi familiarizați cu teatrul de tip *Kamishibai* prin intermediul unei demonstrații, pentru care se va folosi fie o scenă și o poveste deja scrisă și ilustrată, fie se vor proiecta unele imagini relevante pentru această tehnică (un asemenea exemplu este accesibil online la adresa: <http://www.kamishibai.com/howtouse.html>). În funcție de vârsta copiilor, învățătorul le va povesti pe scurt și istoria *kamishibai*-ului.

II. Realizarea poveștii

1. Discuție introductivă: Învățătorul va realiza o scurtă discuție despre poveste în general: care sunt poveștile lor preferate, ce (fel de) personaje îi fascinează, ce le-ar plăcea

să găsească într-o poveste, ce nu le place să găsească în poveștile pe care le citesc, dacă au ascultat povești plictisitoare, care anume, de ce erau plictisitoare, dacă le-ar plăcea să scrie o poveste despre ce ar fi aceasta, ce este aceea o poveste.

Această discuție preliminară, adaptată grupului de copii, îl poate ajuta pe învățător să cunoască așteptările elevilor și să îi introducă pe copii în atmosfera unei povești.

2. Anunțarea temei: Elevii vor fi anunțați că vor crea împreună o poveste, pe care apoi o vor ilustra și interpreta prin intermediul tipului de teatru *Kamishibai*. Învățătorul va face distincția între cartea ilustrată, desenul animat și *Kamishibai*. Acest lucru îi va ajuta pe copii să înțeleagă ce urmează să facă.

Cartea ilustrată = carte (în forma legată, poate fi manipulată foarte ușor) realizată cu scopul de a fi privită de aproape: imaginile sunt inserate în cadrul textului, imaginile sunt uneori foarte detaliate etc.

Desenul animat = înșiruire a unor cadre desenate care, derulate într-un mod rapid, dau impresia de mișcare continuă.

Kamishibai = "teatru de hârtie", tehnică specifică teatrului asiatic prin care un povestitor rulează mai multe imagini în fața unui public, rostind în același timp și textul poveștii.

Kamishibai -ul are mai multe lucruri în comun cu regia unei piese de teatru sau de film, decât cu ilustrarea unei cărți. Cărțile ilustrate conțin mai multe detalii decât ilustrațiile de tip *Kamishibai*. Acestea din urmă sunt vizibile publicului pentru câteva minute și de la depărtare, în timp ce o carte ilustrată poate fi privită pentru mai mult timp și de la mai mică distanță. Totodată, demersul de realizare a unui *Kamishibai* este diferit de cel al unei cărți ilustrate, imaginarea conținutului acestuia fiind una secvențială. Dacă într-o carte, povestea poate trece de la descrieri foarte ample la dialoguri bogate, în povestea de tip *Kamishibai*, narațiunea este văzută episodic, cu accent pe derularea evenimentelor.

Kamishibai -ul poate să fie făcut fie după o poveste inventată de copii, fie după o poveste care deja există, astfel:

- ✓ În funcție de obiectivele învățătorului, tema poveștii va fi aleasă de către acesta sau de către grupul de copii.
- ✓ De asemenea, se pot face și adaptări după povești clasice sau populare din programa școlară.

În acest ultim caz, povestea se va citi în fața grupului de copii și se vor stabili episoadele acesteia. Copiii pot fi împărțiți apoi în tot atâtea echipe câte episoade sunt. Echipele de copii vor lucra în continuare sintetizând textul, alegând situația care va fi ilustrată și, în cele din urmă, ilustrând. În timpul lucrului, echipele vor discuta între ele, urmând a da un

aspect unitar al întregii prezentări a poveștii.

3. Tehnici de scriere a unei povești inventate de copii

- ✓ Tehnica personajului: copiii vor inventa mai întâi personajul și apoi o întâmplare sau mai multe prin care acesta trece. Se poate proceda în felul următor: o foaie albă de hârtie va trece de la un copil la altul, fiecare dintre aceștia desenând câte o trăsătură caracteristică (figura, ochii, gura, expresia, hainele, culorile hainelor, accesoriile etc.). În timp ce vor desena, copiii vor încerca să descrie personajul și în cuvinte. Unul dintre copii sau învățătorul va scrie ideile asupra cărora s-au pus de acord. Apoi își vor alege întâmplarea sau întâmplările prin care personajul trece, în funcție de tema aleasă inițial. Se va ține cont de numărul de episoade fixate inițial împreună cu învățătorul.
- ✓ Tehnica începutului dat: învățătorul le va da copiilor un început de poveste. Acesta va fi unul atractiv și le va stârni curiozitatea. Pornind de la tema aleasă, se va contura deja un personaj care va fi descris copiilor, urmând ca aceștia să se concentreze asupra derulării acțiunii.
- ✓ Tehnica obiectelor: învățătorul va pune într-un săculeț mai multe obiecte cât mai diferite între ele (cheie, carte, ochelari, o piatră prețioasă, scrisoare, o pană, o sticlă etc.). Vor fi atâtea obiecte câți copii sunt în clasă. Această tehnică poate fi combinată cu una dintre primele două, mai ales atunci când copiii sunt de vârstă mică. De asemenea, poate fi folosită independent de acestea, începând povestea cu primul obiect scos de primul copil și conturând personajele și acțiunea pe parcurs.
- ✓ Tehnica cărților de joc: învățătorul va confecționa cartoane cu imagini, asemănătoare cărților de joc care să ilustreze personaje (prințesă, prinț, pasăre, copil, mamă, vrăjitoare, vulpe, urs etc.), obiecte (cheie, carte, ochelari, o piatră prețioasă, scrisoare, o pană, o sticlă etc.) și locuri (pădure, castel, casă, drum etc.). Aceste cărți vor fi amestecate și fiecare copil va primi una sau două. Cărțile vor fi așezate pe o masă în timp ce copiii, unul câte unul, își vor arăta cărțile și vor adăuga câte un detaliu în desfășurarea acțiunii. Numărul de personaje va fi în concordanță cu numărul de episoade indicate inițial.
- ✓ Tehnica situației: demersul va porni de la o situație imaginată de copii sau dată de învățător.

Aceste tehnici pot fi combinate între ele în cadrul atelierelor de povești sau pot fi folosite concomitent, împărțind clasa în mai multe grupe de copii și lucrând mai multe povești în același timp. Tehnicile vor fi adaptate grupului de copii și timpului alocat activității.

4. Cum trebuie să fie povestea

- ✓ începutul poveștii trebuie să fie captivant pentru a atrage atenția publicului;
- ✓ desfășurarea acțiunii trebuie să fie clară;
- ✓ să aibă suficiente detalii încât să îl facă pe auditor să vizualizeze anumite personaje sau momente ale acțiunii;
- ✓ să existe pauze și suspans în cadrul desfășurării evenimentelor;
- ✓ să lase loc, în cadrul lecturii, pentru sunete și muzică, în momentul interpretării;
- ✓ să conțină dialog pentru a capta interesul publicului.

5. Etapele scrierii poveștii

- ✓ stabilirea temei poveștii se va face pe cât posibil de comun acord;
- ✓ cadrul didactic va stabili un anumit număr de ilustrații, respectiv de episoade. Acest aspect va fi în concordanță cu vârsta copiilor, numărul acestora, posibilitățile de lucru etc. Fiecare copil va fi implicat în toate cele trei etape ale realizării *Kamishibai* -ului, atât în partea de poveste și de ilustrație, cât și în cea finală de interpretare sau ascultare.
- ✓ alegerea unei anumite tehnici de inventare a poveștii: în cazul în care copiii sunt de vârstă mică sau se află la un prim exercițiu de acest fel, se pot alege tehnici care să utilizeze obiecte sau imagini (vezi capitolul 3);
- ✓ inventarea și scrierea poveștii cu toate părțile ei componente;
- ✓ lectura acesteia cu voce tare după ce a fost finalizată;
- ✓ identificarea unui titlu potrivit;
- ✓ stabilirea secvențelor care vor fi ilustrate;
- ✓ schițarea unui *story-board* pentru a vizualiza mai bine povestea și a face trecerea spre atelierul de ilustrație.

Story-board = organizare grafică a mai multor imagini, al cărei scop este acela de a previzualiza punerea în scenă a unui film, a unei piese de teatru sau al unei povestiri.

Sfaturi practice:

- ✓ folosiți un repertofon sau o cameră video în cadrul atelierului de scriere a poveștii; în felul acesta, în loc să scrieți povestea, puteți coordona mai bine discuția;

- ✓ îndrumați copiii pentru scrierea textului într-un mod oral pentru a fi redat într-un mod cât mai atractiv;
- ✓ împărțiți povestea pe scene. În acest mod, acțiunea va fi mai clară și veți ușura partea de realizare a ilustrațiilor;
- ✓ încurajați-i pe copii să introducă elemente de umor în cadrul poveștii;
- ✓ atunci când considerați că nu au ales cuvintele potrivite pentru a reda un conținut, faceți sugestii de expresii sau cuvinte sinonime, explicându-le totodată semnificația, diferențele de sens și lăsați-i să aleagă ce variantă consideră ei a fi mai potrivită;
- ✓ pe parcursul atelierului, stimulați-le imaginația intervenind discret: puneți întrebări pentru a semnala aspecte asupra cărora ar trebui să reflecteze sau care le vor atrage atenția asupra unor detalii importante;
- ✓ nu impuneți propria formulă stilistică (reformularea ideii copiilor);
- ✓ nu interveniți în discuțiile elevilor privind configurarea poveștii decât dacă este absolut necesar, chiar dacă nu aveți încredere în drumul pe care au luat-o.

6. Structura unei povești

- ✓ începutul poveștii: formulă de început; cine?; unde?; când?;
- ✓ intriga: un conflict ce se declanșează și trebuie rezolvat în finalul poveștii;
- ✓ capitolul I: ce se întâmplă?; cui?; cum?; de ce?; unde?; când?; punct de ancorare a următorului capitol;
- ✓ capitolul al II-lea: ce se întâmplă?; cui?; cum?; de ce?; unde?; când?; punct de ancorare a următorului capitol;
- ✓ capitolul al III-lea etc.
- ✓ finalul poveștii: punct de ancorare din capitolul precedent; concluzia poveștii; rezolvarea conflictului; cine?; unde?; când?.

III. Realizarea ilustrațiilor

Introducere

Recitați împreună cu copiii povestea în întregime și apoi pe secvențe.

Etapele realizării ilustrațiilor

1. Definitivarea *story-board*-ului

O dată cu realizarea acestuia, veți avea o privire de ansamblu asupra activității de ilustrare propriu-zise. Se urmărește în același timp includerea diferitelor puncte de vedere asupra personajelor și evenimentelor: cadre largi ale locului în care se va desfășura acțiunea, prim-planuri cu personajele cheie din poveste, vederi din față, spate, lateral, de deasupra pentru a oferi o varietate vizuală a evenimentelor etc.

2. Distribuirea sarcinilor

Copiii vor fi împărțiți pe echipe sau vor lucra individual. Vor primi, fiecare, câte un episod de ilustrat. Cei mai mari pot primi chiar bilețele cu textul corespunzător.

3. Schița

Copiii vor schița mai întâi în creion imaginea pe care o vor crea. Învățătorul va urmări concordanța între desenele copiilor. Se vor stabili caracteristicile fiecărui personaj, caracteristici ale locului/locurilor unde se desfășoară acțiunea sau alte detalii importante din poveste pentru a se ajunge în final la o unitate vizuală a ilustrațiilor.

4. Colorarea deseneilor

Copiii vor definitiva imaginile folosind diverse tipuri de culori: tempera, guașe, creioane colorate sau folosind colajul. Învățătorul va coordona activitatea copiilor, urmărind ca aceștia să respecte unitatea cromatică, caracteristicile fiecărui personaj sau obiect semnificativ din poveste. Se va realiza și o pagină cu titlul care să conțină o imagine reprezentativă pentru întreaga poveste.

5. Finisarea ilustrațiilor

După ce copiii au terminat de realizat ilustrațiile, acestea vor fi așezate una lângă cealaltă și vor fi analizate. Dacă va fi nevoie, se vor face retușuri, iar după uscarea se vor întoarce și se vor numerota. Episoadele textului se vor printa separat, apoi vor fi decupate și lipite pe spatele imaginilor: pe spatele paginii cu titlul poveștii se va scrie textul corespunzător primului episod, pe spatele ilustrației primului episod se va scrie textul corespunzător celui de-al doilea etc., conform schemei de mai jos:

ILUSTRAȚIE	1	2	3	4	5	6	7	8
TEXT	2	3	4	5	6	7	8	1

Sfaturi practice:

- ✓ alegeți din cadrul fiecărei scene momentul care declanșează o acțiune, nu neapărat acțiunea în sine; în felul acesta, veți capta mai bine atenția publicului;
- ✓ folosiți culori puternice și evitați detaliile excesive; imaginea va fi privită de la o oarecare distanță și altfel nu vor fi vizibile;
- ✓ folosiți ciorne, mai ales pentru imaginile care reprezintă personaje în prim plan;
- ✓ nu folosiți pasteluri pentru că se pot amesteca sau pot murdări hârtia; de asemenea, acuarelele dau culori mai pastelate care nu se pot vedea de la departare;
- ✓ realizați ilustrațiile pe carton sau hârtie mai groasă, format A3. Alegeți tehnica în funcție de preferințele copiilor sau de obiectivele pe care vi le propuneți.

IV. Interpretarea în fața unui public

Interpretarea propriei povești în fața unui public îl va ajuta pe copil să vadă impactul pe care îl are aceasta. În funcție de reacția publicului, povestea poate fi îmbunătățită: se pot alege exprimări mai clare, se poate lucra la părțile care nu captivează audiența etc.

Poziția: interpretul se va așeza în spatele scenei *Kamishibai*, fiind totodată față în față cu publicul său. *Kamishibai* -ul este o formă de storytelling, ceea ce presupune interacțiune cu auditoriul, dar aceasta trebuie să fie una discretă pentru ca accentul să cadă pe ilustrație și nu pe gestică. Ilustrațiile vor fi așezate în *butai*, iar în timpul interpretării, se vor scoate una câte una.

Interpretarea propriu-zisă: interpretul va citi textul de pe spatele fiecărei ilustrații, făcând o scurtă pauză după fiecare dintre ele pentru a-și privi în ochi publicul și a mări suspansul. Trecerea de la o ilustrație la alta se va face într-un mod lent. Interpretul își va modula vocea în funcție de emoțiile pe care vrea să le transmită publicului.

Sfaturi practice:

- ✓ pe spatele ilustrației va fi trecut numărul acesteia, textul corespondent imaginii și imaginea în format mic;
- ✓ folosiți două bețe de lemn la începutul reprezentației pentru a atrage atenția publicului că piesa va începe. În același mod își chemau și povestitorii japonezi spectatorii;
- ✓ filmați reprezentația. Aceasta poate fi vizionată apoi de către copii și, în felul acesta, ei vor conștientiza legătura dintre imagine și cuvinte. De asemenea, își vor putea îmbunătăți următoarele reprezentații.
- ✓ folosiți un *butai*, adică o scenă pentru *Kamishibai*. Aceasta va lăsa mâinile interpretului libere pentru a completa cuvintele cu gesturi;
- ✓ introduceți, alături de textul citit, pauze de suspans, sunete produse cu ajutorul unor obiecte sau instrumente muzicale și chiar bucăți muzicale;
- ✓ încurajați-i pe copii să improvizeze atunci când sunt siguri pe text sau să schimbe povestea, urmărind totuși ilustrațiile;
- ✓ la sfârșitul poveștii, nu se va relua prima imagine pentru a nu strica percepția unitară asupra conținutului.

Care sunt comportamentele dezirabile ale profesorului?

Actualmente, rolurile profesorului sunt ale unui gânditor, decident, motivator, mediator și antrenor (Cyr, 1998, p.116). El se caracterizează prin atitudini și comportamente precum:

- ✓ o atitudine deschisă și binevoitoare față de participanți;
- ✓ trezește, prin propria atitudine, interesul participanților față de temă, față de activitatea în sine și față de interacțiune în cadrul grupului;
- ✓ dovedește interes sincer și deschidere față de contribuția fiecărui participant;
- ✓ se exprimă clar, astfel încât să fie înțeles de toată lumea;
- ✓ stimulează interacțiunea și învățarea utilizând, cu preponderență, întrebările deschise;
- ✓ încurajează comunicarea între membrii grupului;
- ✓ încurajează discuțiile deschise între toți participanții, respectând totuși stilul individual de învățare (anumite persoane preferă mai curând să tacă și să observe decât să intervină);
- ✓ semnalează participanților că a aflat ceva nou de la ei.

Pentru a reuși să aplice la clasă teatrul de tip *Kamishibai*, cadrul didactic ar trebui să manifeste:

- ✓ încredere în sine și în capacitatea elevilor de a învăța din propria experiență;
- ✓ încredere în metodele participative de învățare;
- ✓ adaptabilitate și flexibilitate;
- ✓ deschidere față de interesele participanților și față de temă;
- ✓ respectul față de preferințele celorlalți privind învățarea;
- ✓ disponibilitatea de a învăța din greșeli.

Sugestii generale de lucru la clasă

- ✓ Planificați activitatea de realizare a *Kamishibai*-ului pe o perioadă de timp mai îndelungată, organizând atelierelor în cel puțin șase ședințe: două ședințe pentru realizarea poveștii/poveștilor, două pentru elaborarea ilustrațiilor și alte două ședințe pentru pregătirea interpretării și interpretarea propriu-zisă în fața unui public;
- ✓ Realizați poveștile în grupuri mai mici de copii pentru a încuraja participarea cât mai activă a fiecăruia dintre elevi;
- ✓ Formați echipe de cel mult 3 copii pentru a spori interacțiunea dintre aceștia;
- ✓ Alegeți teme comune sau similare ale diferitelor materii școlare din cadrul curriculei pentru a asigura interdisciplinaritatea demersului dumneavoastră;

Este *Kamishibai*-ul doar o activitate extrașcolară sau o pot evalua sistematic?

Kamishibai-ul reprezintă o resursă de învățare ușor de pus în practică și motivantă pentru copii. În același timp, etapele care trebuie parcurse oferă cadrului didactic multe oportunități de evaluare a competențelor pentru diferite discipline, care sunt puse astfel în situația unui dialog necesar, creat prin această abordare tematică. Copiii parcurg pas cu pas următorul drum: citesc în prealabil legende și povestiri din diverse culturi; discută în grup pe marginea lecturilor pentru a decide cum le utilizează; iau hotărâri în legătură cu subiectul care li se pare mai interesant dintre toate; elaborează planul (script); scriu textul; desenează și colorează ilustrațiile; pregătesc interpretarea piesei și o pun în scenă. Contextele în care teatrul *Kamishibai* poate fi reprezentat solicită în mod diferențiat elevul, oferindu-i oportunitatea de a-și cunoaște și controla pozitiv propriile emoții. Povestea poate fi interpretată în clasă sau în afara clasei, în fața părinților sau a altui public. Spațiul diferă: din clasă în spații mai puțin cunoscute, dar poate mai dezinhibante, cum ar fi în bibliotecile publice, în muzee etc.

Programele școlare cuprind, în cadrul capitolului referitor la sugestiile metodologice, trimiteri la metode alternative de evaluare, pentru care *Kamishibai*-ul creează contexte favorizante. Astfel, profesorul poate utiliza **interevaluarea** pentru a obține informații despre cum este apreciată piesa de către grupul-public. Din discuțiile purtate, pot rezulta anumite observații asupra conținutului sau sugestii de schimbări privind punerea în scenă. De asemenea, elevii evaluatori învață să utilizeze în mod adecvat anumite criterii de apreciere a unei piese de teatru, trecând peste pornirile subiective specifice vârstei sau relațiilor intrageneraționale. Produsul unui grup poate deveni valoare asumată de o clasă întreagă.

O altă metodă alternativă o constituie **autoevaluarea**. Prin intermediul acesteia, elevii au ocazia de a reflecta la propria învățare și de a se cunoaște mai bine. Această metodă îi oferă profesorului, de asemenea, ocazia de a surprinde mai multe aspecte ale procesului de învățare, cum ar fi gradul de satisfacție al participanților la activități (prin intermediul unor discuții asupra importanței timpului petrecut în grup și al proiectelor la care ar dori să participe în viitor).

Teme de reflecție

Examinați exemplele de evaluare de mai jos și, dacă vi se par utile, adaptați-le în funcție de particularitățile grupului de elevi cu care lucrați.

✓ *Un exemplu de evaluare pentru descriptorul "Dialogul: a asculta și a vorbi", competența de comunicare în limba maternă*

Descrierea competenței cheie de comunicare orală și scrisă prin "Dialogul: a asculta și a vorbi" își găsește corespondent în programele școlare deoarece în ambele cazuri există un model comun de proiectare (de exemplu, la clasa a IV-a, se recomandă: manifestarea atenției față de partenerul de dialog; participarea la diferite situații de comunicare; identificarea unor secvențe narative, dialogate și descriptive dintr-un text; alcătuirea unei povestiri după un plan simplu de idei etc.).

Pentru descriptorul ales, profesorul poate observa prezența sau absența unor comportamente interactive la fiecare elev sau poate construi alte scale de atingere a itemului respectiv (de exemplu, utilizând calificative precum: *deloc, în mica măsură, bine, foarte bine*). O rubrică de observații este necesară pentru notarea mărcilor discursive utilizate de elevi și a comportamentelor nonverbale manifestate în cadrul interacțiunilor în grup.

Numele elevilor						
Comportamente interactive	da	nu	da	nu	da	nu
Prezența/ absența						
1. Elevul ia cuvântul (intervine în discuție)						
2. Elevul își spune părerea						
3. Elevul aduce mai multe argumente						
4. Elevul respectă rândul la discuție						
5. Elevul își ascultă colegii						
6. Elevul intră în dialog cu ceilalți						
7.						

✓ *Un exemplu de autoevaluare*

În lista de mai jos sunt cuprinse câteva formulări care să descrie principalele etape ale activităților implicate în utilizarea *Kamishibai*-ului, înregistrate din perspectiva elevului. Lista de întrebări va fi adaptată la specificul experienței de învățare la care a luat parte elevul: ca participant în grupul care realizează și prezintă public propria poveste prin intermediul *Kamishibai*-ului, ca spectator sau ca participant în grupuri care s-au ocupat cu promovarea activității colegilor (în cazul în care au fost propuse și alte activități, prin care să se extindă beneficiilor formative ale utilizării *Kamishibai*-ului).

<i>Am participat la atelierul Kamishibai și cred că știu sau pot să fac următoarele (marchează cu x în căsuța "Da" și dă câteva exemple)</i>		
<i>Ce cred că știu, ce cred că pot să fac</i>	<i>Da</i>	<i>Pot să dau un exemplu</i>
Cunosc cuvinte noi în legătură cu tema la care am participat		
Am aflat informații despre alte povești din alte țări, cu ocazia participării la atelierul <i>Kamishibai</i>		
Știu câteva informații despre relațiile dintre oameni și din familie, plecând de la poveștile discutate		
Știu care erau ocupațiile oamenilor în diferite epoci		
Știu de unde aș putea obține alte informații legate de subiectul pe care îl transformăm în poveste (cărți, reviste, pe Internet)		
Pot să desenez și să colorez anumite ilustrații		
Pot să descriu cum am realizat <i>Kamishibai</i> și pot să fac și eu cu altă ocazie		
Pot să fac o prezentare pe scurt a povestirii pe care am creat-o cu colegii		
Pot să vorbesc despre acest subiect la întâlnirea cu		

- ✓ Adaptați întrebările de mai jos pentru a identifica gradul de satisfacție al elevilor participanți la ultima activitate pe care ați desfășurat-o! Adaugați alte întrebări, dacă vi se pare necesar. Profitați de ocazie pentru a discuta și cu ceilalți organizatori despre gradul de satisfacție al activității desfășurate (în cazul în care au participat și alți colegi, părinți sau alți parteneri).

Ce ți-a plăcut în mod deosebit la atelierul *Kamishibai*?

Ce părere ai despre cele întâmplate?

Ce crezi că ai învățat din această experiență?

Ce anume ai vrea să se desfășoare în alt mod?

Ce părere ai despre cum ați lucrat tu și colegii tăi împreună?

Care sunt subiectele pe care ai mai vrea să le transformi în *Kamishibai* împreună cu colegii?

Bibliografie

Almada Jimenez, Carmen: *Taller de Kamishibai. Desarrollo de las competencias básicas*, <http://kamishibai.educacion.navarra.es/wp-content/uploads/2012/04/Biribilka-7-Taller-de-Kamishibai-CCBB.pdf>).

Cyr, Paul: *Les stratégies d'apprentissage*. Paris, CLE International, 1998.

*** *Legea Educației Naționale*, 2011.

*** *Educația non formală / informală în relație cu transformările din curriculum-ul școlar, Raport de cercetare*, ISE, 2009.

*** *Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning* (2006). 18 Dec. 2006, 2006/962/EC.

*** *Responsabilitatea profesorului în formarea moral-afectivă a tinerilor, Raport de cercetare*, ISE, 2011 (http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2012/08/TE_2011_Responsabilitate_ed_moral_afectiva.pdf)

*** *Valorificarea experiențelor de învățare non-formală în construirea competențelor cheie. Raport de cercetare*, ISE, 2012.

Cathy Spagnoli, *CREATING AND USING KAMISHIBAI*, <http://www.kamishibai.com/PDF/CreatingUsingKamishibai.pdf>

Creating a Kamishibai with children, http://www.docstoc.com/docs/document-preview.aspx?doc_id=148474284

<http://education.asianart.org/explore-resources/lesson-or-activity/telling-tales-with-kamishibai-lesson>